

زندگینامه پروفیسور حسن ابراهیم‌زاده معبود (چهره ماندگار زیست‌شناسی کشور، پدر علم فیزیولوژی گیاهی و برگزیده جایزه علامه طباطبایی (ره) بنیاد ملی نخبگان)

حسن ابراهیم‌زاده معبود، استاد تمام دانشگاه تهران در رشته زیست‌شناسی می‌باشد. رشته تخصصی وی فیزیولوژی گیاهی است. ایشان همچنین ریاست انجمن زیست‌شناسی ایران را نیز بر عهده دارد. او عضو پیوسته فرهنگستان علوم ایران است و ریاست شاخه زیست‌شناسی گروه علوم پایه فرهنگستان علوم را به عهده دارد. دکتر حسن ابراهیم‌زاده معبود فرزند محمد در تاریخ یازدهم اسفند ماه ۱۳۱۴ در شهر لنگرود (استان گیلان) متولد شد. پدر وی در زمینه معاملات برنج فعالیت داشت و علاقمند بود فرزندانش نیز حرفه پدر را ادامه دهند. با اینحال دکتر ابراهیم‌زاده که به تحصیل علاقه وافری داشت با مساعدت مادر خویش، پدر را برای کسب تحصیل راضی نمود. وی تحصیلات خود را تا مقطع متوسطه در لنگرود و سپس تا مقطع فوق لیسانس در تهران کامل نمود. پس از آن در سال ۱۳۴۴ برای ادامه تحصیل در دانشگاه سوربن پاریس به فرانسه عزیمت کرد و در سال ۱۳۴۸ با مدرک دکتری به ایران بازگشت تا به تدریس در دانشگاه‌های تهران پردازد که در این حرفه تا مقام استادی در دانشگاه تهران ارتقا یافت.

دکتر ابراهیم‌زاده در سال ۱۳۴۲ با خانم دکتر خدیجه اسدی ازدواج کرد که در آینده ایشان عضو هیأت علمی گروه جغرافیا دانشگاه علوم دانشگاه تهران شدند. حاصل ازدواج آن‌ها یک فرزند دختر با نام مهدیس است که ایشان نیز حرفه پدر را در پیش گرفتند و امروز با مدرک دکتری در رشته فیزیولوژی گیاهی عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد می‌باشند. دکتر ابراهیم‌زاده در کنار تدریس و تحقیق، به عنوان رئیس دانشکده علوم دانشگاه تهران (دو بار) و معاون آموزشی، قائم مقام دانشگاه تهران انتخاب شد. او در سال ۱۳۸۰ در نخستین همایش چهره‌های ماندگار معرفی گردید.

بنیانگذاری و تأسیس انجمن زیست‌شناسی ایران به کمک تعدادی از اساتید دانشگاه‌های ایران در شاخه‌های مختلف زیست‌شناسی یکی از برگ‌های درخشان کارنامه دکتر ابراهیم‌زاده است که منجر به همکاری‌های وسیع میان دانشکده‌ها و گروه‌های زیست‌شناسی دانشگاه‌های سراسر کشور و بستری منسجم و هماهنگ را برای مدیریت فعالیت‌های متنوع صورت گرفته در ارتباط با برگزاری کنگره-

های ملی و بین المللی در ایران، انتشار مجلات علمی- پژوهشی در زمینه تحقیقات زیست‌شناسی، راه اندازی و برگزاری المپیادها و جشنواره‌ها فراهم ساخت.

فعالیت علمی را از سال ۱۳۳۹ به عنوان دبیر در دانشکده زیست‌شناسی پردیس علوم دانشگاه تهران شروع کرد. مدت خدمت در این دوره پنج سال و مدرک تحصیلی ابتدا کارشناسی و سپس کارشناسی ارشد بود. در سال ۱۳۴۴ در دانشگاه پاریس (سوربن) به تحصیل پرداخت و در سال ۱۳۴۸ با اخذ مدارک تحصیلات تکمیلی و دکترای دولتی به ایران مراجعت و در دانشکده زیست‌شناسی با عنوان استادیار مشغول به کار شد.

در سال ۱۳۵۱ از پیشنهاد وزارت آموزش و پرورش جهت تألیف کتاب‌های زیست‌شناسی سه سال آخر متوسطه استقبال کرد و با مشارکت تعدادی از زیست‌شناسان عضو دانشکده زیست‌شناسی به تألیف آن‌ها پرداخت. سپس به تأسیس آزمایشگاه فیزیولوژی گیاهی جهت استفاده دانشجویان دوره‌های کارشناسی و کارشناسی ارشد و دکترای مبادرت کرد. اولین دانشجوی دکتری در سال ۷۲ از این آزمایشگاه فارغ التحصیل شد.

از سال ۷۲ تا ۷۸ و ۷۹ فعالیت دانشجویان دکتری به اوج رسید. رویدادهای این مدت عبارتند از: ارتقاء از استادیاری به دانشیاری در سال ۱۳۵۳، ارتقاء از دانشیاری به استادی در سال ۱۳۶۳، عضویت وابسته در فرهنگستان علوم در سال ۱۳۷۱ (که در سال ۱۳۸۰ عضو پیوسته شد)، تأسیس انجمن زیست‌شناسی در سال ۱۳۷۱، استادی کرسی یونسکو در ایران در سال ۱۳۷۳ (با معرفی ریاست دانشگاه تهران)، ایجاد شاخه زیست‌شناسی المپیاد، عضویت در شورای عالی آموزش و پرورش، اوج گرفتن چاپ مقالات و تألیف کتب علمی دانشگاهی از سال ۱۳۸۰ فعالیت علمی افزایش بیشتری پیدا کرد. در سال ۱۳۸۰ چهره ماندگار، در سال ۱۳۹۰ برنده جایزه علامه طباطبائی (ره) از بنیاد ملی نخبگان شد و در سال ۱۳۹۲ پژوهشگر پیشکسوت دانشگاه تهران شناخته شد و بالاخره در سال ۱۳۹۴ در مراسم هشتادمین سال تأسیس دانشگاه تهران کتاب‌های ایشان به عنوان یکی از هشتاد گنجینه انتشارات دانشگاه تهران انتخاب شد.

زمینه فعالیت‌های علمی: فیزیولوژی گیاهی (تغذیه، تکوین، متابولیسم، بیوشیمی ترکیبات اولیه، بیوشیمی ترکیبات ثانوی)

سوابق تحصیلی

- ❖ تحصیلات دوره ابتدائی از سال ۱۳۲۱ تا ۱۳۲۷ در یکی از دبستان‌های لنگرود
- ❖ تحصیلات دوره اول متوسطه از سال ۱۳۲۷ تا ۱۳۳۰ در یکی از دبیرستان‌های لنگرود
- ❖ تحصیلات دوره دو ساله دانشسرای مقدماتی از سال ۱۳۳۰ تا ۱۳۳۲ در دانشسرای مقدماتی تهران با احراز رتبه اول یا دوم
- ❖ تحصیل در سال ششم متوسطه (علوم طبیعی) در خرداد ۱۳۳۶ در رشت با احراز رتبه اول
- ❖ ورود به دانشگاه تهران در مهرماه ۱۳۳۶ و تحصیل در دوره کارشناسی علوم طبیعی دانشکده علوم (رتبه اول در بین پذیرفته‌شدگان) فراغت از تحصیل در گرایش زیست‌شناسی در خرداد ۱۳۳۹ (رتبه اول در معدل کل)
- ❖ ورود به دوره کارشناسی ارشد رشته زیست‌شناسی (گرایش فیزیولوژی گیاهی) دانشکده علوم دانشگاه تهران در مهر ۱۳۴۰ و فراغت از تحصیل در خرداد ۱۳۴۳
- ❖ ورود به دوره کارشناسی ارشد و دکتری رشته زیست‌شناسی دانشکده علوم دانشگاه پاریس (سوربن) در مهر ماه ۱۳۴۴، گذراندن دوره کارشناسی ارشد فیزیولوژی گیاهی محض در خرداد ۱۳۴۵، گذراندن دوره دکتری دولتی در علوم طبیعی (فیزیولوژی گیاهی) در خرداد ۱۳۴۸

سوابق آموزشی

- ❖ شاغل در دبیرستانی در بخش املش (یکی از حومه‌های لنگرود) در مهر ۱۳۳۲ با حکم داخلی اداره آموزش و پرورش لنگرود و اشتغال به کار رسمی از یازدهم اسفند ماه ۱۳۳۲ با حکم اداره آموزش و پرورش لاهیجان، تا اوایل مهر ۱۳۳۳
- ❖ ادامه خدمت در دبستان و دبیرستان بخش شلمان (حومه دیگری از لنگرود) بمدت یکسال تا اوایل ۱۳۳۴
- ❖ انتقال به شهر لنگرود و اشتغال به کار در دبیرستان‌های این شهر در سال‌های ۱۳۳۴-۱۳۳۸.
- ❖ انتقال از وزارت آموزش و پرورش (رتبه ۴ آموزگاری) به دانشگاه تهران در مهر ۱۳۳۹ و استخدام به عنوان دبیر دانشگاه در گروه زیست‌شناسی دانشکده علوم تا مهر ۱۳۴۴ (با رتبه ۳ اداری، رتبه ۱ مهندسی، و رتبه ۱ دبیری).
- ❖ تحصیل در خارج از کشور از مهر ۱۳۴۴ تا شهریور ۱۳۴۸.
- ❖ مراجعت به ایران در سال ۱۳۴۸ و اشتغال به کار در گروه زیست‌شناسی دانشکده علوم دانشگاه تهران.
- ❖ کسب رتبه دانشیاری در سال ۱۳۵۳ و رتبه استادی در سال ۱۳۶۳ در دانشگاه تهران
- ❖ بازنشستگی در آذر ماه ۱۳۸۶ با رتبه ۳۵ استادی.

آثار علمی، افتخارات، جوایز و نشان‌های علمی

- مقالات علمی چاپ شده در مجلات معتبر داخلی و خارجی (۱۳۲ مقاله علمی در مجلات خارجی و ۱۲۱ مقاله علمی در مجلات داخلی و ۱۴ مقاله ترویجی)
- مقالات ارائه شده در همایش‌های داخلی و خارجی (۷۳ مقاله در همایش‌های خارجی و ۱۶۰ مقاله در همایش‌های داخلی)
- کتاب‌های تألیف شده و ترجمه شده (۱۱ جلد بطور انفرادی (۱۰ جلد تألیف و یک جلد ترجمه) و (۱۰ جلد بطور اشتراکی (نه جلد تألیف و یک جلد ترجمه) همچنین (۳ جلد به صورت اشتراکی برای سه سال آخر متوسطه)
- دارای ۲۷ طرح پژوهشی اتمام یافته
- راهنمایی ۷۸ مورد پایان نامه کارشناسی ارشد و ۳۰ مورد رساله دکتری

- جوایز کتاب‌های سال و فصل وزارت ارشاد اسلامی: پنج جلد از کتاب‌های تألیفی انفرادی و یک جلد از کتاب‌های ترجمه‌ای اشتراکی

- جوایز کتاب‌های برتر دانشگاه تهران: یک جلد از کتاب‌های تألیفی انفرادی و یک جلد از کتاب‌های تألیفی اشتراکی

- جوایز طرح‌های پژوهشی: جایزه و نشان رتبه اول وزارت علوم، جایزه و نشان رتبه دوم جشنواره خوارزمی، جایزه و نشان پژوهشگر برجسته دانشگاه تهران، جایزه چهره ماندگار، جایزه بنیاد ملی نخبگان تحت عنوان جایزه علامه طباطبائی، استاد کرسی زیست‌شناسی یونسکو در ایران در سال ۱۳۷۳، همچنین در سال ۱۳۹۴ مجموعه کتاب‌های تألیفی ایشان در انتشارات دانشگاه تهران به عنوان یکی از هشتاد گنجینه انتشارات برگزیده شد.

فعالیت‌ها و مسئولیت‌های علمی، اجرایی و فرهنگی

۱. ریاست دانشکده علوم دانشگاه تهران از بهمن ۱۳۵۷ تا تیر ۱۳۶۱ و از سال ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۴
۲. قائم مقام ریاست دانشگاه تهران از شهریور ۱۳۶۱ تا بهمن ۱۳۶۲
۳. معاونت آموزشی دانشگاه تهران از بهمن ۱۳۶۲ تا اسفند ۱۳۶۴
۴. ریاست دانشکده زیست‌شناسی دانشگاه تهران از آذر ۱۳۶۹ تا اردیبهشت ۱۳۷۶
۵. سرپرست کارگروه برنامه ریزی زیست‌شناسی وزارت علوم از اردیبهشت ۱۳۷۰ تا بهمن ۱۳۸۸
۶. ریاست گروه برنامه ریزی علوم پایه وزارت علوم از مهر ۱۳۸۳ تا بهمن ۱۳۸۸
۷. سرپرست کارگروه پژوهشی وزارت علوم از اردیبهشت ۱۳۷۳ تا دی ۱۳۷۹
۸. مسئولیت گروه تخصصی زیست‌شناسی مرکز نشر دانشگاهی از دی ۱۳۶۱ تا دی ۱۳۷۰
۹. ریاست انجمن زیست‌شناسی ایران از سال ۱۳۷۱ تا ۱۳۹۴
۱۰. استاد کرسی زیست‌شناسی یونسکو در ایران از فروردین ۱۳۷۳ تا اسفند ۱۳۹۴
۱۱. عضو شورای عالی آموزش و پرورش از بهمن ۱۳۸۱ تا بهمن ۱۳۸۹
۱۲. عضویت در هیأت ممیزه مرکزی از بهمن ۱۳۵۹ تا بهمن ۱۳۷۷
۱۳. عضویت در فرهنگستان علوم از سال ۱۳۷۱ تا کنون
۱۴. عضویت در شورای علمی و سرپرستی گروه واژه‌گزینی فرهنگستان زبان از مرداد ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۴
۱۵. عضویت در کمیته علمی المپیاد از اردیبهشت ۱۳۷۹ تا کنون

تجربیات تکنیکی

- * بررسی بافت‌شناختی و یاخته‌شناختی: آماده‌سازی نمونه برای مطالعه با میکروسکوپ نوری و میکروسکوپ الکترونی، تهیه برش از بافت‌ها و رنگ‌آمیزی برای مطالعات میکروسکوپی
- * جداسازی هسته و مطالعه DNA، RNA، پروتئین‌های هیستونی و غیر هیستونی، ذخیره‌ای و محلول
- * الکتروفورز پروتئین‌های هیستونی و غیر هیستونی، الکتروفورز پروتئین‌های محلول به وسیله ژل آکریل آمید و ژل نشاسته.
- * الکتروفورز دو بعدی پروتئین‌های محلول و تعیین توالی آن‌ها
- * استخراج کربوهیدرات‌ها و سنجش آن‌ها، کروماتوگرافی کربوهیدرات‌ها روی کاغذ، لایه نازک و با استفاده از روش-

های GC و HPLC

- * استخراج و سنجش عناصر معدنی در گیاه، اندازه‌گیری با فتومتر شعله‌ای و جذب اتمی، اندازه‌گیری به روش فعال-ساز و اسپکتروفتومتر
- * اندازه‌گیری برخی از هورمون‌ها به روش کلریمتری، اندازه‌گیری به روش ایمنی شناختی
- * استخراج لیپیدها و مطالعه لیپیدها و اسیدهای چرب به روش‌های شیمیایی و کروماتوگرافی گازی
- * بررسی چگونگی انتقال ژن و گیاهان تراریخت به منظور ایجاد ریشه‌های موئین، ایجاد مقاومت به شوری
- * انواع روش‌های کشت بافت، سلول، پروتوپلاست، اندام‌زایی برای القای ریشه، نوشاخه، گل و رویان‌زایی
- * اندازه‌گیری تبدلات گازی با دستگاه داربورگ، شدت تنفس، شدت فتوسنتز
- * روش‌های بررسی فعالیت آنزیم‌ها با روش‌های اسپکتروفتومتری و الکتروفورزی
- * بررسی آنزیم‌های مسیر بیوسنتز ترکیبات فنلی
- * بررسی روابط تبارزایی به کمک پروتئین‌ها و آنزیم‌ها و کاریوتیپ
- * اندازه‌گیری لعاب‌ها، صمغ‌ها، پکتین‌ها، آلترینات‌ها
- * اندازه‌گیری انگم‌ها، موم‌ها، روش بررسی شیرابه‌ها
- * استخراج و سنجش رنگیزه‌های فتوسنتزی (کلروفیل‌ها و کاروتنوئیدها)
- * استخراج و سنجش رنگیزه‌های غیرفتوسنتزی (ترکیبات فنلی، آنتوسیانین‌ها و فلاونوئیدها)
- * اندازه‌گیری برخی از آلکالوئیدها به روش دراژندورف
- * روش‌های بررسی تانن‌ها (روش‌های شیمیایی رنگ‌نگاری)
- * روش‌های استخراج و بررسی اسانس‌ها و داروی اسانسی
- * بررسی ساپوژنین‌ها (ساپوژنین‌های استروئیدی و ترپنوئیدی)

